

Asia: VN/2745/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi opioidiyliaannostusten vastalääkkeistä sekä laiksi lääkelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1–3 § Lain soveltamisala ja määritelmät

Opetushallitus pitää erittäin tärkeänä, että lain tavoitteena on madaltaa kynnystä naloksonin saatavuuteen erityisesti henkilöillä, joilla on opioidiyliaannostuksen riski, sekä heidän läheisillään. Lakiluonnoksessa tunnistetaan perustellusti, että opioidiyliaannostuksesta johtuvat kuolemat ovat merkittävä ehkäistävissä oleva ennenaikaisen kuoleman syy ja että erityisesti alle 25-vuotiaiden huumekuolemat ovat lisääntyneet.

Opetushallitus pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että opioidiyliaannostusten vastalääkkeeksi määritellään itsehoitolääkkeenä myytävä naloksoninenäsumute. Nenäsumutteen käyttö on turvallista myös maallikkokäytössä, eikä sen käytön ole tutkimuksissa havaittu lisäävän opioidien käyttöä tai riskikäyttäytymistä.

Lisäksi Opetushallitus pitää tärkeänä, että jakeluoikeus ulotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien lisäksi myös päihdetyötä tekeviin järjestöihin. Nuoria ja riskiryhmiä tavoitetaan usein juuri matalan kynnyksen

järjestötoiminnan kautta.

4–5 § Jakelun maksuttomuus ja nimettömyys

Opetushallitus kannattaa vahvasti sitä, että naloksonin jakelu toteutetaan maksuttomasti ja nimettömästi. Lakiluonnoksessa tunnistetaan asianmukaisesti, että huumeiden käyttöön liittyvä stigma, lääkkeen korkea hinta sekä pelko kirjautumisesta asiakas- tai potilastietoihin muodostavat merkittäviä esteitä avun vastaanottamiselle.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että erityisesti nuorilla ja nuorilla aikuisilla mahdollisuus anonyymiin asiointiin säilyy matalana. Käytännössä juuri nimettömyys voi ratkaista sen, hakeutuuko nuori palveluiden piiriin vai jääkö

hän kokonaan avun ulkopuolelle.

Opetushallitus pitää perusteltuna myös sitä, että poikkeus kirjaamisvelvollisuudesta säädetään nimenomaisesti laissa. Tämä tukee lain tavoitetta aidosti matalan kynnyksen palveluista. Samalla on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että toimijoille laaditaan valtakunnallisesti yhtenäiset ohjeet siitä, miten nimettömän jakelun

yhteydessä voidaan samalla tarjota vapaaehtoista palveluohjausta ja mahdollisuutta hakeutua muun tuen piiriin.

5 § Jakeluun liittyvät velvollisuudet

Opetushallitus pitää hyvänä, että laissa säädetään vastuuhenkilöstä sekä jakelijoiden perehdyttämisestä. Tämä lisää toiminnan turvallisuutta ja yhdenmukaisuutta.

Tarkoituksenmukaisena on, että jakelijoina voivat toimia myös muut kuin terveydenhuollon ammattihenkilöt, kunhan perehdytys ja ohjeistus ovat riittäviä. Tämä on tärkeää erityisesti järjestöissä, nuorisotyössä ja matalan kynnyksen palveluissa, joissa nuoria kohdataan usein ensimmäisenä.

Lakiluonnoksessa todetaan perustellusti, että suurimmat riskit eivät liity itse lääkeaineeseen vaan käyttöohjeiden puutteelliseen ymmärtämiseen ja epävarmuuteen hätätilanteessa. Tämän vuoksi Opetushallitus korostaa

käyttökoulutuksen, -ohjeisen ja -perehdytyksen merkitystä.

Erityisesti nuorten palveluissa tulisi varmistaa:

- henkilöstön osaaminen yliannostuksen tunnistamisessa,
- ensiaputaitojen vahvistaminen,
- toimintamallit hätätilanteisiin,
- yhteistyö opiskeluhuollon, nuorisotyön ja hyvinvointialueiden välillä.

Opetushallitus ehdottaa, että toimeenpanon tueksi laaditaan valtakunnallinen koulutusmateriaali myös oppilaitoksille ja nuorten palveluihin.

6 § Jakelu osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan muuta lääkehuoltoa

Opetushallitus pitää sääntelyratkaisua tarkoituksenmukaisena ja hallinnollisesti kevyenä. On perusteltua, että naloksonijakelu voidaan toteuttaa osana olemassa olevaa lääkehuoltoa ilman uusia raskaita lupa- tai

hallintomenettelyjä. Tärkeää on, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille jää mahdollisuus toteuttaa jakelua joustavasti osana omaa toimintaansa. Tämä tukee käytännön toimeenpanoa erityisesti opiskeluterveydenhuollossa, nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä matalan kynnyksen palveluissa. Samalla Opetushallitus korostaa, että hyvinvointialueiden tulisi aktiivisesti arvioida mahdollisuuksia sisällyttää naloksonikoulutus ja yliannostusten tunnistaminen osaksi opiskeluhuollon ja nuorisopalveluiden toimintamalleja.

Kommenttinne lääkelain muutoksista (7§, 62 §, 65 §)

Opetushallitus kannattaa lääkelakiin ehdotettuja muutoksia. Erityisen kannatettavana pidetään, että myös yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajille sekä päihdetyötä tekeville järjestöille mahdollistetaan

naloksonin hankinta sairaala-apteeekeista ja lääkekeskuksista. Tämä parantaa käytännössä lääkkeen saavutettavuutta ja tukee laajempaa jakelua.

Opetushallitus pitää myös tärkeänä, että sairaalan tai terveyskeskuksen vastaanotolla käyneelle potilaalle voidaan jatkossa luovuttaa naloksonia maksutta. Tämä voi merkittävästi vahvistaa mahdollisuuksia ehkäistä uusia

yliannostuksia erityisesti tilanteissa, joissa henkilö on jo tunnistettu riskiryhmään kuuluvaksi.

Lakimuutokset tukevat hyvin hallitusohjelman tavoitetta nuorten huumekuolemien vähentämisestä sekä kansainvälisiä suosituksia naloksonin saavutettavuuden parantamisesta.

Esityksen vaikutukset

Opetushallitus arvioi, että esityksellä voi olla merkittäviä positiivisia vaikutuksia nuorten ja nuorten aikuisten terveyteen ja turvallisuuteen.

Lakiluonnoksessa todetaan perustellusti, että naloksonin saavutettavuuden paraneminen lisää todennäköisyyttä sille, että yliannostustilanteessa lääkettä on saatavilla ajoissa. Tämä voi käytännössä pelastaa ihmishenkiä.

Opetushallitus tärkeänä myös sitä, että naloksonijakeluun liittyy mahdollisuus tarjota muuta ohjausta ja tukea. Erityisesti nuorten kohdalla ensikontakti palveluihin voi muodostua ratkaisevaksi myöhemmän hoitoon hakeutumisen kannalta. Samalla todetaan, että naloksoni yksin ei ratkaise huumekuolemien ongelmaa.

Tarvitaan samanaikaisesti:

- varhaista puuttumista,
- mielenterveys- ja päihdepalveluiden vahvistamista,
- oppilas- ja opiskeluhuollon resursointia,
- matalan kynnyksen palveluita,
- perheiden tukemista,
- nuorten turvallisten aikuissuhteiden vahvistamista.

Muut esitysluonnokseen liittyvät kommentit

Opetushallitus kiittää mahdollisuudesta lausua ja pitää esityksen soveltamisalaa perusteltuna ja selkeänä. On kannatettavaa, että sääntely rajataan nimenomaisesti opioidiylännostusten vastalääkkeisiin sekä niiden jakeluun. Tämä selkeyttää lain tarkoitusta ja vähentää tulkinnanvaraisuutta

käytännön toimeenpanossa.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että lain toimeenpanossa huomioidaan erityisesti nuoret ja heidän arkiympäristönsä.

Jatkovalmisteluun Opetushallitus esittää, että toimeenpanon yhteydessä:

- laaditaan hyvinvointialueille suositukset nuorten palveluiden huomioimisesta,
- vahvistetaan yhteistyötä oppilaitosten, opiskeluhuollon, nuorisotyön ja järjestöjen välillä,
- lisätään tietoa sekakäytön ja erityisesti opioidien riskeistä nuorille suunnatuissa palveluissa,
- selvitetään mahdollisuudet toteuttaa naloksoniin liittyvää koulutusta myös toisen asteen oppilaitoksissa ja nuorten palveluissa.

Tärkeätä on, että huumekuolemien ehkäisyä tarkastellaan kokonaisuutena, jossa haittoja vähentävät toimet, varhainen tuki ja palveluihin pääsy muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Naloksonin saavutettavuuden parantaminen on tässä työssä tärkeä ja kannatettava askel.

Arifulla Dinah
Opetushallitus